

Прокопенко Н. С.

*д.е.н., проф., ПВНЗ «Європейський університет»
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
м. Київ, Україна; e-mail: nprokopenko@gmail.com*

Гудзь О. Є.

*д.е.н., проф., Державний університет телекомунікацій,
м. Київ, Україна; e-mail: gudzee@ukr.net*

Тимошенко А. О.

*к.е.н., ПВНЗ «Європейський університет»
доцент кафедри фінансів та банківської справи
м. Київ, Україна; e-mail: nprokopenko@gmail.com*

ФІСКАЛЬНІ МОДИФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВАХ

Анотація. В статті доведено, що при вступі України в Європейську Спільноту підлягає модифікації і її фіскальна політика. Аргументовано, що децентралізація, являється одним із елементів євроінтеграції. Визначено, що одним із досягнень сучасного етапу її реформи є створення об'єднаних територіальних громад. Результати аналізу в процесі дослідження свідчать, що завдяки децентралізації з'явилися можливості у місцевих територіальних громад нарощувати доходи місцевих бюджетів. Обґрунтовано, що використання регресійних моделей з метою прогнозування фіскальних модифікацій слід удосконалювати шляхом врахування динаміки ключових показників. Поряд з цим, зазначено, оскільки процес реформування та створення об'єднаних територіальних громад на сьогоднішній день перебуває на початковому етапі, то, на думку автора, саме такі моделі можуть стати орієнтиром в прогнозуванні та плануванні подальших процесів децентралізації та її впливу на фінансову самостійність місцевих бюджетів.

Ключові слова: фіскальні модифікації, прогнозування місцевих бюджетів, податки, фінансування, євроінтеграційні процеси.

Формул: 3; рис.: 1; табл.: 6; бібл.: 14.

Prokopenko N. S.

*Doctor of Economics, Professor, PHEE "European University"
Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation,
Kiev, Ukraine; e-mail: nprokopenko@gmail.com*

Gudz O. Ye.

*Doctor of Economics, Professor, State University of Telecommunications,
Kiev, Ukraine; e-mail: gudzee@ukr.net*

Tymoshenko A.

*Ph.D., PHEE "European University"
Associate Professor of Finance and Banking Department
Kyiv, Ukraine; e-mail: nprokopenko@gmail.com*

FISCAL MODIFICATION OF UKRAINE IN EUROPEAN CONDITIONS

Annotation. The article proves that when Ukraine joins the European Community, its fiscal policy is subject to modification. It is argued that decentralization is one of the elements of European integration. It is determined that one of the achievements of the present stage of its reform is the creation of united territorial communities. The results of the analysis in the research show that due to decentralization there were opportunities to increase local budget revenues. It is substantiated that the use of regression models to forecast fiscal modifications should be improved by taking into account the dynamics of key indicators. It is noted, however, that as the process of reforming and creating united territorial communities is at an early stage, then, in the author's opinion, such

models may become the benchmark for forecasting and planning further decentralization processes and their impact on the financial autonomy of local budgets.

Key words: fiscal modifications, forecasting of local budgets, taxes, financing, euro integration processes.

JEL Classification: H2, H3, H7

Formulas: 3; fig.: 1; tabl.: 6; bibl.: 14.

Прокопенко Н. С.

*д.э.н., проф., ЧВУЗ «Европейский университет»
заведующий кафедрой финансов, учета и налогообложения,
г. Киев, Украина; e-mail: nprokopenko@gmail.com*

Гудзь Е. Е.

*д.э.н., проф., Государственный университет телекоммуникаций,
г. Киев, Украина; e-mail: gudzee@ukr.net*

Тимошенко А. А.

*к.э.н., ЧВУЗ «Европейский университет»
доцент кафедры финансов и банковского дела
г. Киев, Украина; e-mail: nprokopenko@gmail.com*

ФИСКАЛЬНЫЕ МОДИФИКАЦИИ В УКРАИНЕ В ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ УСЛОВИЯХ

Аннотация. В статье доказано, что при вступлении Украины в Европейское Сообщество подлежит модификации и ее фискальная политика. Аргументировано, что децентрализация, является одним из элементов евроинтеграции. Определено, что одним из достижений современного этапа ее реформы является создание объединенных территориальных общин. Результаты анализа в процессе исследования показывают, что благодаря децентрализации появились возможности в местных территориальных общинах наращивать доходы местных бюджетов. Обосновано, что использование регрессионных моделей с целью прогнозирования фискальных модификаций следует совершенствовать путем учета динамики ключевых показателей. Наряду с этим, отмечено, поскольку процесс реформирования и создания объединенных территориальных общин на сегодняшний день находится на начальном этапе, то, по мнению автора, именно такие модели могут стать ориентиром в прогнозировании и планировании дальнейших процессов децентрализации и ее влияния на финансовую самостоятельность местных бюджетов. Ключевые слова: фискальные модификации, прогнозирования местных бюджетов, налоги, финансирование, евроинтеграционные процессы.

Формул: 3; рис.: 1; табл.: 6; библиография: 14.

Постановка проблеми. Вступ України до Європейської Спільноти вимагає від вітчизняної економіки певних модифікацій, в тому числі і фінансальних, з метою створення умов для конкурентоспроможності при виході українських підприємств на міжнародний фінансовий ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процесам трансформації податкової та бюджетної систем України присвячено праці таких відомих вітчизняних науковців, як: Андрущенко В. Л. [1], Мельник В. М. [2], Прокопенко Н. С. [3], Чуркіна І. Є. [4] та іноземних вчених [10-14]. Проте, не досить широко розглядалися питання фінансальних модифікацій в Україні в умовах євроінтеграції.

Мета статті полягає у визначенні підходів до прогнозування українських фінансальних модифікацій під впливом євроінтеграційних процесів.

Виклад основних результатів дослідження. Євроінтеграційні процеси вимагають здійснення модифікації вітчизняної економіки і, безперечно і фінансальної політики. Децентралізація виступає однією зі складових цієї модифікації. Остання, сприяє створенню

дієвих органів місцевого самоврядування, здатних постійно підтримувати сприятливе середовище, необхідне для розвитку територіальної громади, є важливим етапом євроінтеграції [5]. Проведення реформ в напрямку децентралізації сприятиме процесу європейської інтеграції України [6]. Одним із досягнень сучасного етапу реформи децентралізації є створення об'єднаних територіальних громад (далі - ОТГ). За оцінками експертів, децентралізація дала можливості нарощувати доходи місцевих бюджетів. Протягом січня-вересня 2017 року надходження до загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 134,9 млрд. грн., що на 31,1 млрд. грн. або на 29,8% більше у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. Водночас темпи зростання місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад є кращими у порівнянні з такими ж показниками інших місцевих бюджетів. За 9 місяців 2017 року доходи бюджетів 366 ОТГ зросли в 1,8 рази або на 2,8 млрд. грн. та склали 6,3 млрд. грн. Темп зростання власних доходів 159 ОТГ, які вже у 2016 році отримували зарахування 60% коштів від податку на доходи фізичних осіб (далі - ПДФО) до своїх бюджетів, склав +31,2% (+702,5 млн. грн.), що є дещо більшим від середнього показника по Україні (+29,8%). По бюджетах ОТГ вищі показники приросту доходів спостерігаються також від:

- плати за землю: +20,2% по відношенню до минулого року, тоді як середній показник приросту надходжень від плати за землю в цілому по Україні + 14,2%;
- єдиного податку: +42,3%, в той час, як по бюджетах міст обласного значення цей показник становить 40,1%;
- плати за надання адміністративних послуг: збільшилася майже в 5 разів, що пов'язується із організацією належної роботи по наданню адміністративних послуг безпосередньо на територіях об'єднаних громад, де створюються Центри надання адміністративних послуг (надходження до місцевих бюджетів зросли на 42,0% від обсягу таких надходжень за минулий рік; а до бюджетів міст обласного значення на 78,6%) [7].

Видатки загального фонду місцевих бюджетів України (з трансфертами) станом на 1 вересня 2017 року склали 251,2 млрд. грн., що на 80,0 млрд. грн. або на 46,8 % більше у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. У розрахунку на 1 жителя, видатки бюджету розвитку у місцевих бюджетах України зросли з 461 грн. до 725 грн. (на 57,4 %), зокрема в бюджетах міст обласного значення – з 469 грн. до 706 грн. (на 50,6 %), а в бюджетах ОТГ – зі 166 грн. до 372 грн. (у 2,2 рази).

Як стверджує Яніна Казюк, координатор з фінансової децентралізації Центрального офісу реформ при Мінрегіоні повідомила, що 264 бюджети об'єднаних громад із 366 (а це 72%) перевиконали свої річні планові показники. Власні ресурси 207 громад що перейшли на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом у 2017 році, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, зросли в 2,8 рази та склали 4,4 млрд. грн. (+2,8 млрд. грн.) [8].

Для комплексної оцінки фінансового становища ОТГ використаємо методику інтегрального оцінювання, першим етапом якого є формування матриці апріорних показників. В якості складових інтегрального показника обрано чотири індикатори:

- власні доходи на 1-го мешканця, тис. грн.;
- рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/ реверсної дотації у доходах), %;
- капітальні видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з держбюджету), грн.;
- питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (без трансфертів), %.

Для зведення показників до одномірного вигляду, здійснимо стандартизацію показників, що формують матрицю спостережень:

$$a_i = \frac{x_i - \min(x_i)}{\max(x_i) - \min(x_i)} \quad \text{- для показників – стимуляторів;} \quad (1)$$

$$a_{ij} = \frac{\max(x_i) - x_i}{\max(x_i) - \min(x_i)} \quad \text{- для показників – дестимуляторів;} \quad (2)$$

де a_i – стандартизоване значення i -го показника;
 x_i – фактичне значення i -го показника;
 $\max(x_i)$ – значення i -го показника, прийняте за максимум;
 $\min(x_i)$ – значення i -го показника, прийняте за мінімум.
Інтегральний показник розраховано за формулою:

$$I = \sqrt[n]{\prod(1 + a_i)} - 1$$

(3)

Результати розрахунку інтегрального показника наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Інтегральний показник фінансової самостійності ОТГ,
1 півріччя 2017 р*. (фрагмент)

ОТГ	I	ОТГ	I	ОТГ	I
1	2	1	2	1	2
Вінницька		Нижанковицька	0,237	Квітнева	0,375
Оратівська	0,418	Заболотцівська	0,245	Іршанська	0,383
Калинівська	0,410	Міженецька	0,180	Чижівська	0,394
Немирівська	0,391	Грабовецька	0,158	Краснопільська	0,348
Тулчинська	0,383	Дублянська	0,221	Семенівська	0,343
Іллінецька	0,379	Вільшаницька	0,147	Миропільська	0,329
Томашпільська	0,373	Новоміська	0,125	Андрушківська	0,327
Барська	0,365	Чукв'янська	0,161	Тетерівська	0,270
Жданівська	0,352	Луківська	0,124	Коростишівська	0,313
Вороновицька	0,316	Воле-Баранецька	0,095	Лугинська	0,313
Вапнярська	0,328	Дніпропетровська		Горщиківська	0,307
Сокиринецька	0,292	Слободжанська	0,767	Городницька	0,291
Ковалівська	0,315	Богданівська	0,728	Брусилівська	0,287
Бабчинецька	0,277	Вербківська	0,639	Високівська	0,285
Джулинська	0,271	Маломихайлівська	0,242	Червоненська	0,285
Студенянська	0,248	Новоолександрівська	0,463	Олевська	0,277
Дашівська	0,267	Могилівська	0,393	Народицька	0,282
Шпиківська	0,253	Зеленодольська	0,377	Баранівська	0,271
Райгородська	0,257	Софіївська	0,362	Довбиська	0,269
Ситковецька	0,233	Солонянська	0,357	Хорошівська	0,258
Северинівська	0,225	Варварівська	0,360	Вишевицька	0,255
Мельниківська	0,172	Царичанська	0,336	Новоборівська	0,255
Волинська		Божедарівська	0,331	Білокоровицька	0,259
Дубівська	0,379	Апостолівська	0,336	Дубрівська	0,220
Княгининівська	0,368	Криничанська	0,335	Чоповицька	0,230
Смолигівська	0,372	Томаківська	0,325	Вільська	0,240
Поромівська	0,406	Чкаловська	0,325	Потіївська	0,191
Литовезька	0,312	Святовасилівська	0,313	Корнинська	0,209
Устилузька	0,292	Новолатівська	0,340	Барашівська	0,184
Шацька	0,295	Покровська	0,324	Ів.-Франківська	
Люблинецька	0,243	Аульська	0,302	Тлумацька	0,262
Прилісненська	0,252	Гречаноподівська	0,305	Старобогородчанська	0,196
Голобська	0,214	Васильківська	0,299	Матеївецька	0,209
Зимнівська	0,189	Новопавлівська	0,303	Більшівцівська	0,194
Заболоттівська	0,187	Роздорська	0,288	Верхнянська	0,162
Поворська	0,210	Ляшківська	0,296	П'ядицька	0,160
Павлівська	0,183	Мирівська	0,277	Нижньовербізька	0,149
Велицька	0,127	Новопокровська	0,273	Білоберізька	0,158
Донецька		Вакулівська	0,242	Витвицька	0,115
Шахівська	0,684	Великомихайлівська	0,277	Печеніжинська	0,134

Лиманська	0,410	Лихівська	0,253	Космацька	0,105
Миколаївська	0,373	Вишнівська	0,237	Кіровоградська	
Соледарська	0,387	Нивотрудівська	0,239	Соколівська	0,435
Іллінівська	0,361	Грушівська	0,219	Новоукраїнська	0,369
Черкаська	0,224	Сурсько-Литовська	0,222	Маловишківська	0,361
Закарпатська		Запорізька		Бобринецька	0,342
Тячівська	0,441	Долинська	0,418	Великоандрусівська	0,231
Полянська	0,290	Смирновська	0,429	Одеська	
Вільховецька	0,184	Приморська	0,351	Біляївська	0,405
Київська		Веселівська	0,328	Красносільська	0,387
Пісківська	0,317	Берестівська	0,340	Балтська	0,337
Калитянська	0,298	Ботіївська	0,322	Великомихайлівська	0,332
Львівська		Комиш-Зорянська	0,291	Затишанська	0,296
Тростянецька	0,366	Воскресенська	0,293	Ширяївська	0,308
Мостиська	0,377	Осипенківська	0,310	Коноплянська	0,290
Новокалінінська	0,370	Малотокмачанська	0,299	Новокальчевська	0,254
Давидівська	0,343	Гірсівська	0,286	Миколаївська	
Бабинська	0,322	Остриківська	0,266	Галицинівська	0,515
Шегинівська	0,312	Преображенська	0,203	Ольшанська	0,408
Ходорівська	0,291	Біленьківська	0,247	Веснянська	0,389
Жовтанецька	0,304	Таврійська	0,236	Коблівська	0,385
Новострілищанська	0,285	Комишуваська	0,226	Михайлівська	0,367
Гніздичівська	0,270	Житомирська		Бузька	0,355
Біковицька	0,245	Ушомирська	0,541	Благодатненська	0,365
Судовошишнянська	0,233	Станишівська	0,396	Мостівська	0,329

*розрахунок автора

Як показали розрахунки, інтегральні показники ОТГ однієї області у більшості випадків є близькими за значеннями, а тому подальше дослідження, на погляд автора, доцільно проводити саме в розрізі областей.

Визначальним чинником формування фінансової самостійності місцевих бюджетів є рівень їх власних доходів. Фінансові ресурси ОТГ формуються аналогічно фінансовим ресурсам міст обласного значення: 60% податку з доходів фізичних осіб, 100% податку на майно, акцизного податку, податку з прибутку установ комунальної власності ОТГ, платежів за надання адміністративних послуг, 25% екологічного податку. Для аналізу впливу рівня власних доходів бюджетів ОТГ проведено регресійний аналіз, в процесі якого в якості результативних ознак розглядалися: рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової / реверсної дотації у доходах), y_1 ; інтегральний показник фінансової самостійності регіону y_2 (табл. 2). Дослідження проводились на основі даних 17 областей, в яких кількість ОТГ перевищувала 10 (для забезпечення повноти вибірки).

Таблиця 2

Регресійні моделі впливу розміру власних доходів бюджетів ОТГ на рівень їх дотаційності та фінансової самостійності*

Область	Рівень дотаційності бюджетів / Власні доходи на 1-го мешканця	R ²	Інтегральний показник фінансової самостійності регіону / Власні доходи на 1-го мешканця	R ²
1	2	3	4	5
Вінницька	$y_1 = -0,0002x + 0,3551$	0,8640	$y_2 = 0,0001x + 0,1434$	0,8471
Волинська	$y_1 = -0,0003x + 0,4572$	0,6897	$y_2 = 0,0002x + 0,1167$	0,9057
Дніпропетровська	$y_1 = -0,1865\ln(x) + 1,4079$	0,7908	$y_2 = 0,0001x + 0,2216$	0,9222
Житомирська	$y_1 = -0,2401\ln(x) + 1,7903$	0,724	$y_2 = 0,0001x + 0,1730$	0,8616
Запорізька	$y_1 = -0,0002x + 0,3213$	0,6999	$y_2 = 0,0001x + 0,1379$	0,6857

Продовження таблиці 2

Ів.-Франківська	$y_1 = -0,0007x + 0,6859$	0,9503	$y_2 = 0,0003x + 0,0437$	0,8938
Львівська	$y_1 = -0,2522\ln(x) + 1,9190$	0,9022	$y_2 = 0,0002x + 0,0996$	0,7989
Миколаївська	$y_1 = -0,2169\ln(x) + 1,6169$	0,8405	$y_2 = 0,0001x + 0,2248$	0,9181
Одеська	$y_1 = -0,0002x + 0,3190$	0,6986	$y_2 = 0,0001x + 0,1358$	0,8797
Полтавська	$y_1 = -0,00003x + 0,07705$	0,3031	$y_2 = 0,0001x + 0,1566$	0,7168
Рівненська	$y_1 = -0,0003x + 0,4933$	0,8018	$y_2 = 0,0002x + 0,1158$	0,8897
Сумська	$y_1 = -0,0002x + 0,3408$	0,7391	$y_2 = 0,0001x + 0,1440$	0,8495
Тернопільська	$y_1 = -0,25\ln(x) + 1,896$	0,841	$y_2 = 0,151\ln(x) - 0,757$	0,879
Херсонська	$y_1 = -0,18\ln(x) + 1,415$	0,809	$y_2 = 0,0001x + 0,1606$	0,939
Хмельницька	$y_1 = -0,22\ln(x) + 1,709$	0,845	$y_2 = 0,176\ln(x) - 0,927$	0,878
Чернівецька	$y_1 = -0,0004x + 0,5896$	0,9263	$y = 0,0002x + 0,0951$	0,826
Чернігівська	$y_1 = -0,0003x + 0,4171$	0,7662	$y_2 = 0,0001x + 0,1624$	0,930

*розраховано автором за статистичними даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України

На основі проведених розрахунків у більшості областей виявлено чітко виражену лінійну залежність, причому серед областей, в яких інформативність лінійних моделей регресії є найвищою, слід виділити Івано-Франківську та Чернівецьку області (для результативного показника y_1 - рівень дотаційності бюджетів), а також Дніпропетровську, Миколаївську та Чернігівську (для результативного показника y_2 - інтегральний показник фінансової самостійності) області. Використовуючи дані регресійного аналізу, здійснимо прогнозування показника дотаційності місцевих бюджетів ОТГ областей, в яких значимість лінійного зв'язку «власні доходи на 1 жителя/ рівень дотаційності бюджету» є високою ($R^2 > 0,8$). Зокрема, це Вінницька, Івано-Франківська, Рівненська, Чернівецька області. Для того, щоб переконатися в статистичній значущості моделей, проведемо F-тест (критерій Фішера) (табл. 3).

Таблиця 3

Оцінка статичної значущості моделей прогнозування рівня дотаційності бюджету в залежності від рівня власних доходів на 1 жителя*

Область	Fфакт	Fкрит	Оцінка значущості
Вінницька	120,6768	4,324794	значуща
Івано-Франківська	172,2006	4,844336	значуща
Рівненська	64,70728	4,413873	значуща
Чернівецька	175,8771	4,493998	значуща

*розраховано автором

Отже, запропоновані моделі є статистично значущими, а тому можуть бути використані для цілей прогнозування. У таблиці 4 наведено прогнозні значення коефіцієнта дотаційності бюджетів ОТГ досліджуваних областей за умови підвищення рівня власних доходів бюджетів (на 1-го мешканця) відповідно на 5, 10, 25%.

Таблиця 4

Прогнозування рівня дотаційності бюджетів ОТГ*

Область, ОТГ	Факт, I півріччя 2017 р.		Прогноз, I півріччя 2018 р.		
	власні доходи на 1 мешканця, x	рівень дотаційності бюджетів, y	рівень дотаційності бюджетів за умови зростання власних доходів бюджетів		
			на 5%	на 10%	на 25%
1	2	3	4	5	6
<i>Вінницька</i>					
Оратівська	2041,2	-0,087	-0,074	-0,094	-0,114
Калинівська	1927,7	0,001	-0,050	-0,069	-0,088
Немирівська	1890,2	-0,013	-0,042	-0,061	-0,080
Тулечинська	1748,5	-0,007	-0,012	-0,030	-0,047
Іллінецька	1739,8	-0,001	-0,010	-0,028	-0,045
Томашпільська	1758,3	-0,002	-0,014	-0,032	-0,049

Барська	1362,9	0,001	0,069	0,055	0,042
Жданівська	1884,1	-0,004	-0,041	-0,059	-0,078
Вороновицька	955,7	0,168	0,154	0,145	0,135
Вапнярська	1137,5	0,052	0,116	0,105	0,093
Сокиринецька	1154,6	0,201	0,113	0,101	0,090
Ковалівська	1185,1	0,038	0,106	0,094	0,083
Бабчинецька	950,3	0,150	0,156	0,146	0,137
Джулинська	835,3	0,173	0,180	0,171	0,163
Студенянська	952,0	0,156	0,155	0,146	0,136
Дашівська	809,1	0,194	0,185	0,177	0,169
Шпиківська	714,1	0,221	0,205	0,198	0,191
Райгородська	1170,0	0,135	0,109	0,098	0,086
Ситковецька	698,1	0,207	0,208	0,202	0,195
Северинівська	703,1	0,221	0,207	0,200	0,193
Мельниківська	707,0	0,261	0,207	0,200	0,192
<i>Івано-Франківська</i>					
Тлумацька	729,6	1,182	0,1496	0,1241	0,0475
Старо-богородчанська	620,1	1,123	0,2301	0,2084	0,1433
Матеївецька	561,3	0,515	0,2733	0,2537	0,1948
Більшівцівська	504,3	0,133	0,3152	0,2976	0,2446
Верхнянська	440,6	0,515	0,3621	0,3466	0,3004
П'ядицька	335,2	0,074	0,4395	0,4278	0,3926
Нижньовербізька	324,8	0,062	0,4472	0,4358	0,4017
Білоберізька	513,9	0,000	0,3082	0,2902	0,2362
Витвицька	334,8	0,112	0,4398	0,4281	0,3930
Печеніжинська	339,6	0,000	0,4363	0,4244	0,3888
Космацька	271,4	0,021	0,4864	0,4769	0,4484
<i>Рівненська</i>					
Клесівська	1384,8	0,001	0,0571	0,0363	-0,0260
Привільненська	1673,1	0,128	-0,0337	-0,0588	-0,1341
Радивилівська	1131,2	0,083	0,1370	0,1200	0,0691
Крупецька	1553,6	-0,099	0,0039	-0,0194	-0,0893
Смизька	1215,5	0,087	0,1104	0,0922	0,0375
Бабинська	818,7	0,241	0,2354	0,2231	0,1863
Млинівська	890,3	0,135	0,2129	0,1995	0,1594
Острожецька	653,5	0,188	0,2874	0,2776	0,2482
Підлозцівська	879,0	0,178	0,2164	0,2032	0,1637
Боремельська	717,7	0,255	0,2672	0,2565	0,2242
Козинська	665,0	0,270	0,2838	0,2739	0,2439
Пісківська	378,9	0,450	0,3739	0,3683	0,3512
Бугринська	597,8	0,294	0,3050	0,2960	0,2691
Деражненська	544,9	0,336	0,3217	0,3135	0,2890
Локницька	345,8	0,459	0,3844	0,3792	0,3636
Мирогошанська	520,8	0,320	0,3292	0,3214	0,2980
Висоцька	622,2	0,263	0,2973	0,2880	0,2600
Миляцька	523,2	0,319	0,3285	0,3206	0,2971
<i>Чернівецька</i>					
Вижицька	1063,7	0,134	0,1641	0,1423	0,0944
Сокирянська	1087,5	0,059	0,1546	0,1344	0,0855
Глибоцька	1232,1	0,076	0,0968	0,0867	0,0313
Сторожинецька	833,7	0,176	0,2561	0,2182	0,1807
Тереблеченська	1021,2	0,211	0,1811	0,1563	0,1104
Волоківська	777,6	0,215	0,2786	0,2367	0,2017

Вашковецька	597,8	0,286	0,3505	0,2960	0,2691
Великокучурівська	403,5	0,437	0,4282	0,3601	0,3420
Вашковецька	596,6	0,313	0,351	0,2964	0,2696
Мамалигівська	566,3	0,289	0,3631	0,3064	0,2809
Красноільська	334,1	0,476	0,456	0,3830	0,3680
Усть-Путильська	755,9	0,217	0,2872	0,2439	0,2098
Недобоївська	466,7	0,386	0,4029	0,3393	0,3183
Клішківська	464,9	0,367	0,4036	0,3399	0,3190
Рукшинська	422,5	0,418	0,4206	0,3539	0,3349
Чудейська	296,8	0,489	0,4709	0,3954	0,3820

розраховано автором

Візуалізація прогнозного рівня дотаційності в областях відображена на рис. 1.

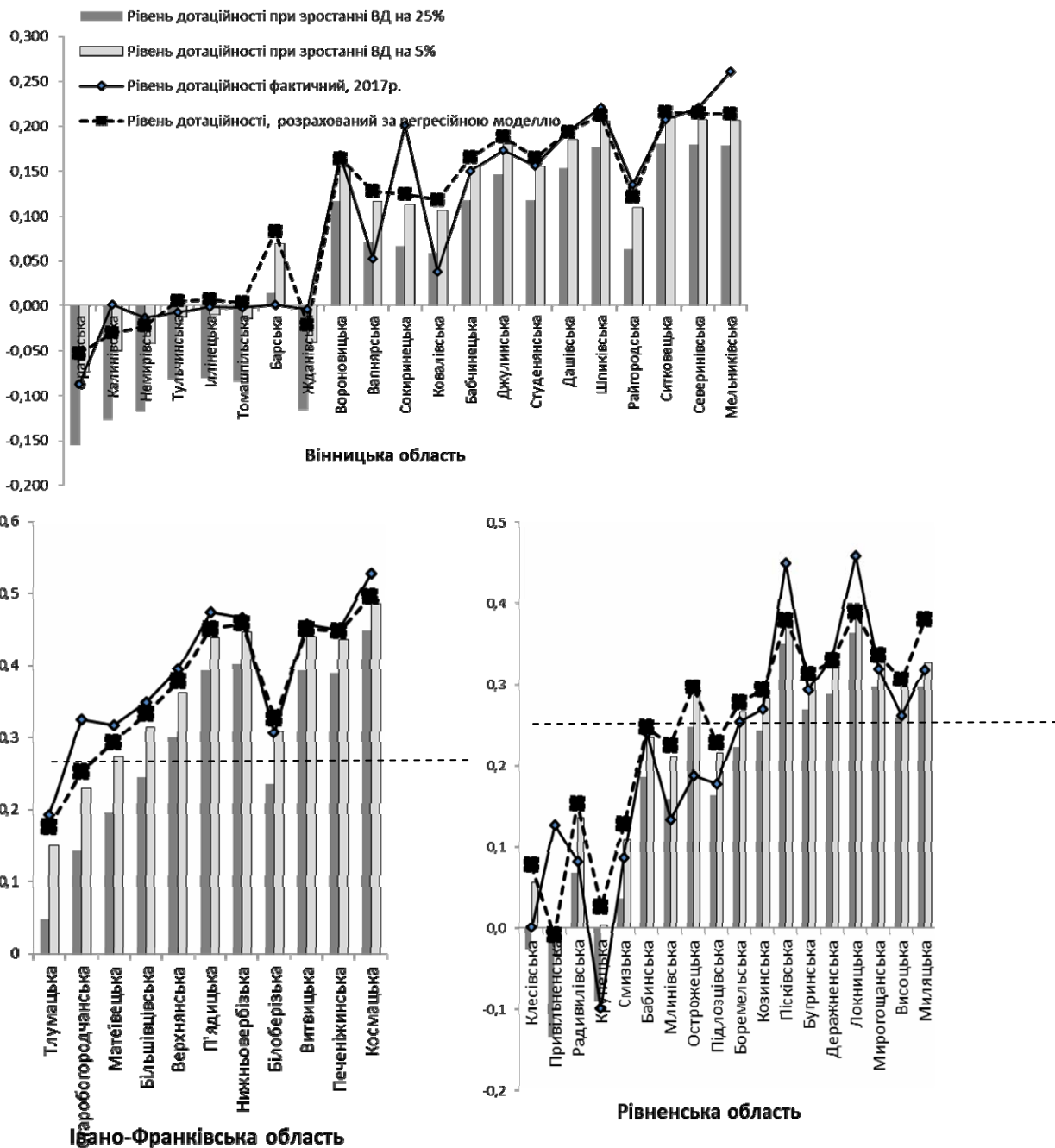

Рис. 1. Прогнозування рівня дотаційності бюджетів ОТГ (побудовано автором)

Як свідчать дані рис. 1, найбільш близькими до реальних є прогнозні значення Івано-Франківської області: графік фактичного рівня дотаційності максимально близько повторюється графіком рівня дотаційності, що розрахований на основі параметрів регресійної моделі. Загалом, аналіз прогнозних даних дає підстави стверджувати, що помітного зниження дотаційності бюджетів можна досягти за умови збільшення власних доходів бюджетів не менше, аніж на 25%. Як зазначають експерти, формування фінансово спроможних громад можливе за умови, якщо питома вага базової дотації не перевищуватиме 30% від суми власних доходів. Як видно з рис. 1, для ОТГ, в яких коефіцієнт дотаційності має значення 0,4 і вище, для виходу з «критичної» зони потрібне зростання власних доходів набагато більше, ніж на 25%. Зокрема, в Івано-Франківській області, в якій практично усі ОТГ (за винятком однієї - Тлумацької) перебувають в зоні дотаційності вище 0,3, у п'яти з одинадцяти ОТГ є необхідність нарощування власних доходів у декілька разів, у двох ОТГ бажаного ефекту можна досягти при незначному (5%) збільшенню власних доходів, у трьох ОТГ – при зростанні доходів на 25%.

Для прогнозування показника фінансової самостійності бюджетів ОТГ зазначених областей, в яких попередньо виявлено лінійну залежність з високою та середньою тісністю зв'язку, здійснимо поглиблений регресійний багатофакторний аналіз з наступними параметрами:

y - інтегральний показник фінансової самостійності;

x_1 – власні доходи бюджету, млрд. грн.;

x_2 - капітальні видатки (без субвенцій з держбюджету), млн. грн.;

x_3 - рівень дотаційності бюджету (питома вага базової/ реверсної дотації у доходах).

Рівень фінансової спроможності областей є різним, що, безумовно, впливає на фінансовий стан ОТГ в межах області. З огляду на це, нами проведено регресійний аналіз для тих областей України, в яких встановлена лінійна залежність між результативною ознакою та змінними, що впливають на її формування (табл. 5).

Як показали результати регресійного аналізу, у всіх моделях має місце лінійна залежність між залежними та результативною змінною (*Ффакт* > *Фкрит*) з високим рівнем тісноти зв'язку (за винятком Полтавської області). Побудовані моделі відображають обернений зв'язок між рівнем дотаційності бюджету та його фінансовою самостійністю. Водночас в деяких областях спостерігається обернений зв'язок між власними доходами та коефіцієнтом фінансової самостійності. Така ситуація, на нашу думку, є ознакою неоднорідного об'єднання населених пунктів у різні за масштабами охоплення (територія, кількість жителів) ОТГ, а також високою фінансовою стійкістю бюджету невеликих ОТГ, в яких величина власних доходів є незначною в порівнянні із іншими ОТГ області. Водночас слід зазначити, що невеликим ОТГ слід дотримуватись умови: для того, аби досягти максимальної ефективності від об'єднання, чисельність громади має бути не меншою 5-7 тис. осіб.

Побудовані регресійні моделі слід удосконалювати шляхом врахування динаміки ключових показників. Водночас, оскільки процес реформування та створення ОТГ на сьогоднішній день перебуває на початковому етапі, то, на нашу думку, саме такі моделі можуть стати орієнтиром в прогнозуванні та плануванні подальших процесів децентралізації та її впливу на фінансову самостійність місцевих бюджетів.

Як видно із параметрів розрахованих регресійних рівнянь, найбільш вагомий вплив на формування показника фінансової самостійності має коефіцієнт дотаційності. З огляду на це, при моделюванні заходів із посилення фінансової стійкості бюджетів ОТГ слід дотримуватись вище згаданого правила про те, що питома вага базової дотації не має перевищувати 30% від суми власних доходів. Станом на вересень 2017 р. у 50-ти із 366 ОТГ коефіцієнт дотаційності не відповідав оптимальному рівню.

Регресійні моделі прогнозування показника фінансової самостійності місцевих бюджетів ОТГ*

Область	Рівняння лінійної регресії	Перевірка статистичної значимості					
		Коефіцієнт множинної кореляції, R		Коефіцієнт детермінації R ²		F (критерій Фішера)	
		значення	висновок про тісноту зв'язку	значення	висновок про значимість моделі		
Вінницька	$y = 0,349 + 0,00007 x_1 + 0,0075 x_2 - 0,518 x_3$	0,925	висока	0,856	висока	61,95	3,198
Волинська	$y = 0,290 + 0,0027x_1 + 0,0412 x_2 - 0,349 x_3$	0,961	висока	0,922	висока	43,84	3,588
Дніпропетровська	$y = 0,335 - 0,0005 x_1 + 0,0178 x_2 - 0,455 x_3$	0,982	висока	0,964	висока	271,12	2,922
Житомирська	$y = 0,3183 + 0,0002 x_1 + 0,0207 x_2 - 0,3830 x_3$	0,942	висока	0,887	висока	73,42	2,947
Запорізька	$y = 0,325 + 0,001 x_1 + 0,015 x_2 - 0,491 x_3$	0,929	висока	0,864	висока	25,33	3,490
Ів.-Франківська	$y = 0,266 + 0,003 x_1 + 0,019 x_2 - 0,299 x_3$	0,928	висока	0,860	висока	14,37	4,347
Львівська	$y = 0,352 + 0,001 x_1 + 0,002 x_2 - 0,479 x_3$	0,963	висока	0,927	висока	75,83	3,160
Миколаївська	$y = 0,344 + 0,001 x_1 + 0,015 x_2 - 0,460 x_3$	0,967	висока	0,936	висока	72,63	3,287
Одеська	$y = 0,319 + 0,001x_1 + 0,008 x_2 - 0,374 x_3$	0,906	висока	0,821	висока	10,71	3,863
Полтавська	$y = 0,364 - 0,00003 x_1 + 0,00625 x_2 - 0,14547 x_3$	0,740	середня	0,548	низька	5,66	3,344
Рівненська	$y = 0,330 - 0,001 x_1 + 0,029 x_2 - 0,029 x_3$	0,962	висока	0,926	висока	58,27	3,344
Сумська	$y = 0,3402 + 0,0001 x_1 + 0,0065 x_2 - 0,493 x_3$	0,898	висока	0,806	висока	13,81	3,708
Тернопільська	$y = 0,310 + 0,002x_1 + 0,012 x_2 - 0,423 x_3$	0,924	висока	0,853	висока	61,99	2,901
Херсонська	$y = 0,329 + 0,001 x_1 + 0,022 x_2 - 0,510 x_3$	0,937	висока	0,879	висока	19,34	2,901
Хмельницька	$y = 0,337 + 0,001 x_1 + 0,019 x_2 - 0,495 x_3$	0,961	висока	0,923	висока	87,68	3,049
Черкаська	$y = 0,3237 - 0,0001 x_1 + 0,0127 - 0,398 x_3$	0,939	висока	0,882	висока	29,92	3,490
Чернігівська	$y = 0,3281 + 0,0001 x_1 + 0,0128 - 0,3546 x_3$	0,978	висока	0,956	висока	86,90	3,490

* розраховано автором за статистичними даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України

Оскільки рівень дотаційності безпосередньо залежить від обсягів власних доходів ОТГ, то очевидним є той факт, що основною передумовою підвищення ефективності заходів з децентралізації є посилення дохідної бази. На сьогоднішній день результати в цьому напрямку є суттєвими (табл. 6).

Таблиця 6

Надходження власних ресурсів ОТГ

Показник	січень-жовтень 2017 року, млн грн	Відхил., у порівняння з аналогічним періодом 2016 р., %; в.п.
366 ОТГ , всього	7500	85
з них: податку на доходи фізичних осіб	4100	в 3 рази
плати за землю	1200	20,4
єдиного податку	1200	38,2
акцизного податку	6579	12,1
податку на нерухоме майно	1227	72,8
в т. ч. 159-ти ОТГ, створених у 2015 р.	3500	34,1
з них: податку на доходи фізичних осіб	1900	41,3
плати за землю	554,0	17,6
єдиного податку	344,9	13,1
акцизного податку	512,7	37,9
податку на нерухоме майно	55,9	68,4
в т. ч. 207-ми ОТГ, створених у 2016 р.	3900	3 рази
з них: податку на доходи фізичних осіб	2,200	...
плати за землю	627,2	23,0
єдиного податку	670,4	38,5
акцизного податку	313	11,0
податку на нерухоме майно	66,8	76,7

* систематизовано автором за статистичними даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України

Крім того, в якості додаткових джерел наповнення бюджетів об'єднаних громад слід розглядати державну фінансову підтримку, зокрема фінансування з Державного фонду регіонального розвитку, а також субвенції з Державного бюджету для формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально економічного розвитку ОТГ. Водночас слід враховувати низку особливостей [9]:

1. Зовнішня допомога вимагає власних внесків. Прогноз бюджетів об'єднаних громад не передбачає коштів на дофінансування, що узалежнює громади від спонсорської допомоги.

2. Вимогою зовнішніх програм допомоги є наявність Стратегічного плану розвитку об'єднаної громади, з якої простежується перспективність окремих проектів, які подаються на дофінансування. З огляду на терміни подачі проектів час для формування подібних планів є стислий.

Висновок. Таким чином, слід максимально використати можливості зовнішнього дофінансування розвиткових проектів громад, в тому числі економічного характеру, передбачивши у бюджетах кошти на дофінансування таких проектів; передбачити в складі апарату управління об'єднаних громад осіб, відповідальних за підготовку проектів та забезпечити участь таких осіб у навчаннях; скоординувати роботу по розробці Плану розвитку об'єднаної громади із діяльністю неурядових організацій в рамках Програми ЄС «Підтримка реформи місцевого самоврядування в Україні»

Література

1. Андрущенко, В. Л. Податкова держава [Текст] : [монографія] / В. Л. Андрущенко, Т. В. Тучак. – К. : Алерта, 2016. – 304 с.
2. Мельник, В. М. Підвищення податкової прозорості для протидії агресивному податковому плануванню [Текст] / В. М. Мельник, Т. В. Кошук // *Фінанси України*. – 2017. – № 9. – С. 75–86.
3. Прокопенко, Н. С. Екологічна складова при розробці податково–економічної програми розвитку аграрного сектору в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс] / Н. С. Прокопенко, М. О. Скорик // *Ефективна економіка*. – 2015. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
4. Чуркіна, І. С. Трансформації інституційної архітектури бюджетної системи України [Текст] / І. С. Чуркіна // *Світ фінансів*. – 2015. – № 4. – С. 117–129.
5. Гнатівська, А. І. Децентралізація влади як крок до євроінтеграції [Текст] / А. І. Гнатівська // *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнародної науково–практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва*. – Одеса : Юридична література, 2016. – С. 37–38.
6. ЄС підтримує законодавчу роботу українського парламенту [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/detsentralizatsiya-budet-sposobstvovat-evropeyskoy-1434615411.html>.
7. Фінансова децентралізація виконує поставлені завдання, – експерт про дані Моніторингу реформи за 9 місяців [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/7222?page=2>.
8. Казюк, Я. Більша частина бюджетів об'єднаних громад перевиконали річні планові показники [Електронний ресурс] / Я. Казюк. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/7771>.
9. Крат, М. Додаткові джерела наповнення бюджетів об'єднаних громад [Електронний ресурс] : дебати «Бюджети об'єднаних громад і районів Львівщини на 2016 рік», Львів, 22 грудня 2015 року / М. Крат, О. Софій. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/EUDialog/ss-56438988>.
10. Decentralized governance programme: strengthening capacity for people-centered development [Text] / UNDP, Bureau for Development Policy, Management Development and Governance Division. – 1997. – September. – 60 p.
11. Boex, J. Subnational government structure and intergovernmental fiscal relations: an overlooked dimension of decentralization [Text] : Working Paper 04–01 / J. Boex, J. Martinez–Vasquez, A. Timofeev ; Georgia State University, Andrew Young School of Policy Studies, International Studies Program. – 2004. – January. – P. 30.
12. André, C. Local Public Finances and Municipal Reform in Finland [Electronic resource] / C. André, C. García // OECD Economics Department Working Papers No. 1121. – 2014. – Available at: <http://dx.doi.org/10.1787/5jz2qt0zj024-en>.
13. Study on the Division of Powers between the European Union, the Member States and Regional and Local Authorities [Text] / European Union, Committee of the Regions. – 2008. – P. 47–321.
14. Ter–Minassian, T. Fiscal Rules for Subnational Governments: Can They Promote Fiscal Discipline? [Electronic resource] / T. Ter–Minassian // OECD Journal on Budgeting. – 2007. – Vol. 6, № 3. – Available at: <http://www.oecd.org/gov/budgeting/43469443.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2017

©Прокопенко Н. С.,
Гудзь О. Є., Тимошенко А. О.

References

1. Andrushchenko, V. L., & Tuchak, T. V. (2016). *Podatkova derzhava*. Kyiv: Alerta.
2. Melnyk, V. M., Koshchuk, T. V. (2017). Pidvyshchennia podatkovoi prozorosti dlia protydyi ahresyvnomu podatkovomu planuvanniu. *Finansy Ukrainy*, 9, 75–86.
3. Prokopenko, N. S. (2015). Ekolohichna skladova pry rozrobttsi podatkovо–ekonomichnoi prohramy rozvytku ahrarynoho sektoru v umovakh yevrointehratsii. *Efektivna ekonomika*, 12. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
4. Churkina, I. Ye. (2015). Transformatsii instytutsiinoi arkhitektury biudzhethnoi systemy Ukrainy. *Svit finansiv*, 4, 117–129.
5. Hnatovska, A. I. (2016, May 20). Detsentralizatsiia vlady yak krok do yevrointehratsii. *Pravovi ta instytutsiini mekhanizmy zabezpechennia rozvytku derzhavy ta prava v umovakh yevrointehratsii*, 2, 37–38. Odesa: Yurydychna literature.
6. ES pidtrymuie zakonodavchu robotu ukrainskoho parlamentu. Available at: <https://www.rbc.ua/ukr/news/detsentralizatsiya-budet-sposobstvovat-evropeyskoy-1434615411.html>
7. Finansova detsentralizatsiia vykonuie postavlени завдання – експерт про дані Моніторингу реформи за 9 місяців. Available at: <http://decentralization.gov.ua/news/7222?page=2>
8. Kaziuk, Ya. Bilsha chastyna biudzhativ obiednanykh hromad perevykonaly richni planovi pokaznyky. Available at: <http://decentralization.gov.ua/news/7771>
9. Krat, M., & Sofii, O. (2015, December 15.). *Dodatkovі dzherela napovnennia biudzhativ obiednanykh hromad: Debaty «Biudzhety obiednanykh hromad i raioniv Lvivshchyny na 2016 rik»* Available at: <https://www.slideshare.net/EUDialog/ss-56438988>
10. *Decentralized governance programme: strengthening capacity for people-centered development*. (1997, September). UNDP, Bureau for Development Policy, Management Development and Governance Division.
11. Boex, J., Martinez–Vasquez, J., & Timofeev, A. (2004, January). *Subnational government structure and intergovernmental fiscal relations: an overlooked dimension of decentralization. Working Paper 04–01*. Georgia State University, Andrew Young School of Policy Studies, International Studies Program.
12. André, C., García, C. (2014). *Local Public Finances and Municipal Reform in Finland. OECD Economics Department Working Papers No. 1121*. Available at: <http://dx.doi.org/10.1787/5jz2qt0zj024-en>
13. *Study on the Division of Powers between the European Union, the Member States and Regional and Local Authorities*. (2008). European Union, Committee of the Regions, 47–321.
14. Ter–Minassian, T. (2007). Fiscal Rules for Subnational Governments: Can They Promote Fiscal Discipline? *OECD Journal on Budgeting*, 6(3). Available at: <http://www.oecd.org/gov/budgeting/43469443.pdf>

Received 22.12.2017

©Prokopenko N. S., Gudzy O. Ye.,
Tymoshenko A.